

ОНИХОЛОГІЧНА СУБМІКРОТЕРМІНОСИСТЕМА ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ УКРАЇНСЬКОЇ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ: БАЗОВІ ПОНЯТТЯ ТА ДЕФІНІЦІЇ

ONYCHOLOGICAL SUB-MICROTERMINOLOGICAL SYSTEM AS AN IMPORTANT COMPONENT OF UKRAINIAN MEDICAL TERMINOLOGY: BASIC CONCEPTS AND DEFINITIONS

Гаврищак І.І.,

*orcid.org/0000-0002-0489-0966**кандидат педагогічних наук, доцент,**доцент кафедри української мови**Тернопільського національного медичного університету
імені І.Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України*

Проців О.Я.,

*orcid.org/0000-0001-8774-9142**директор бібліотеки**Тернопільського національного медичного університету
імені І.Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України*

Статтю присвячено питанню становлення та функціонування однієї із наймолодших термінологічних груп – оніхологічної субмікротерміносистеми як важливого компонента медичного дискурсу. Її поява – це результат розвитку української медичної термінології кін. ХХ – поч. ХХІ ст. Цьому сприяли як внутрішні процеси систематизації, узагальнення та вдосконалення терміноодиниць, так і зовнішні міжнаціональні наукові контакти із європейськими та американськими медичними терміносистемами на рівні взаємообмінів та запозичень спеціальних лексем, ідей, нових підходів тощо.

Сформувавшись у надрах дерматології як розділу медицини, що вивчає будову і функціонування шкіри та її придатків (нігтів та волосся), оніхологія (з гр. *ὄνυξ* (*ónux*) – «ніготь») довела своє право на існування, чітко окресливши концептуальне теоретичне і практичне поле, виділивши лексичне ядро, визначивши основоположні поняття, що стали базовими і забезпечили наповнення спеціального лексикону. Системотворчим поняттям, що об'єднує різні за будовою, походженням та сферою використання терміноодиниці і забезпечує розширення оніхологічного словника, є лексема «ніготь»/«*onychos*», що означає рогове захисне покриття на кінцевих фалангах пальців людини. Проте вона є малопродуктивною, на відміну від терміна-derivata «нігтьовий» що означає стосунок до нігтя, і є досить продуктивним, забезпечує потребу в номінуванні низки фактів, явищ та об'єктів – як компонент складених медичних термінів (наприклад, нігтьова одиниця, нігтьовий апарат, нігтьове ложе, нігтьова лунка, нігтьові захворювання тощо).

Найбільш активним термінотворчим компонентом є терміноелемент грецького походження оніх(о)- (частина слова, що означає «стосунок до нігтів»), завдяки якому формується ядро спеціальної лексичної системи оніхології – науки про стан і захворювання нігтів.

У статті зосереджено увагу на двох основних групах терміноодиниць, що формують реєстр спеціального лексикону, – анатомічних та клінічних термінах, з'ясовано походження та проаналізовано значення словотворчих термінокомпонентів, виділено терміни-епоніми, які функціонують у межах оніхологічної субмікротерміносистеми.

Наголошено, що оскільки оніхологічна субмікротерміносистема є однією із наймолодших тематичних груп у медичному дискурсі, залишається низка питань, які потребують теоретичного осмислення та практичного підтвердження, що зумовлює необхідність подальших спеціальних досліджень.

Ключові слова: медична термінологія, оніхологічна субмікротерміносистема, дерматологія, оніхологія, ніготь, нігтьовий апарат.

The article is devoted to the issue of the formation and functioning of one of the youngest terminological groups – the onychological sub-microterminological system – as an important component of medical discourse. Its emergence is the result of the development of Ukrainian medical terminology in the late 20th and early 21st centuries. This development was facilitated both by internal processes of systematization, generalization, and refinement of terminological units, and by external international scholarly contacts with European and American medical terminological systems at the level of mutual exchange and borrowing of specialized lexemes, ideas, new approaches, and the like.

Having originated within dermatology as a branch of medicine that studies the structure and functioning of the skin and its appendages (nails and hair), onychology (from Greek *ὄνυξ* [*ónux*] – “nail”) has proven its right to exist by clearly delineating its conceptual theoretical and practical field, identifying a lexical core, and defining fundamental concepts that became basic and ensured the enrichment of the specialized vocabulary. The system-forming concept that unites terminological units differing in structure, origin, and sphere of use, and that ensures the expansion of the onychological vocabulary, is the lexeme “ніготь” / “*onych(os)*,” which denotes the keratinized protective covering on the terminal phalanges of human fingers. However, this base lexeme is only weakly productive, in contrast to the derivative term *ungual* (“relating to the nail”),

which demonstrates high derivational productivity and fulfills the need to denominate a wide range of facts, phenomena, and objects as a component of compound medical terms (e.g., *nail unit*, *nail apparatus*, *nail bed*, *nail matrix*, *nail disorders*).

The most productive term-forming element is the Greek-derived component *onych(o)-* (a word part meaning “related to nails”), which constitutes the core of the specialized vocabulary of onychology – the science of nail conditions and diseases.

This article focuses on two principal groups of terminological units that constitute the register of specialized vocabulary – anatomical and clinical terms. It examines their origins, analyzes the meanings of word-forming terminological components, and identifies eponymous terms functioning within the onychological sub-microterminological system.

It is emphasized that, as the onychological sub-microterminological system represents one of the most recent thematic domains in medical discourse, a number of issues remain insufficiently explored and require both theoretical interpretation and empirical validation, thereby necessitating further specialized research.

Key words: medical terminology, onychological sub-microterminological system, dermatology, onychology, nail, nail apparatus.

Постановка проблеми. 90-ті рр. XX ст. – поч. XXI ст. – не просто важливий етап розвитку української літературної мови, але й, за словами Л. Симоненко, найпродуктивніший у розбудові саме наукової мови й термінології. Він ознаменувався «термінологічним вибухом», що обумовили зміни в науці, техніці та суспільно-політичному житті країни [1, с. 45–46].

Результати порівняльного аналізу Словник української мови в 11-ти томах (СУМ-11) і Словника української мови у 20-ти томах (СУМ-20), проведеного Л. Томіленко, свідчать, що «значну частину реєстру Словника української мови у 20-ти томах (близько 23,6% від усіх доданих слів) становлять одиниці – нові терміни на позначення понять різних галузей науки, а особливо медицини (≈ 10,80%), історії (≈ 6,62%), біології (≈ 6,54%), геології (≈ 5,73%), хімії (≈ 4,76%), фізики (≈ 4,15%), лінгвістики (≈ 3,73%), інформатики (≈ 2,85%) тощо [2, с. 62]. Таким чином, як резюмує дослідниця, основне джерело наповнення реєстру СУМ-20 терміноодиницями – це медична термінологія. «Порівняно із СУМом-11 у СУМі-20 кількість медичних термінів збільшилася в три рази, що свідчить про швидкий розвиток медичної галузі. До того ж активне використання термінів медицини (традиційної і нетрадиційної) в науково-популярній, публіцистичній літературі, рекламі, на форумах тощо вказує на її вагомий роль в житті пересічних громадян» [2, с. 63].

Сьогодні, як підкреслює А. Ткач, зросла кількість мікротерміносистем, що виражають поняття, пов’язані з діагностикою, лікуванням, профілактикою хвороб тощо. Так, за останні десятиліття помітно збагатилися вузькоспеціальні лексикони імунології, онкології, рентгенології, стоматології, наук гігієнічного профілю, медичної психології тощо [3, с. 247]. Причому варто зазначити, що спостерігаються не лише процеси наповнення спеціальними лексемами вже існуючих мікротерміносистем, але й виділення в межах однієї мікротерміносистеми окремих тематичних груп (субмікротерміносистем)

із їх подальшою теоретичною та практичною автономізацією. Цьому сприяють як внутрішні процеси систематизації, узагальнення та вдосконалення терміноодиниць, так і зовнішні міжнаціональні наукові контакти на рівні взаємообмінів ідей, нових підходів і виявлення перспектив розвитку медичної термінології. Така ситуація зумовила потребу виділення в концептуальному полі дерматології як розділу медицини, що вивчає будову і функціонування шкіри та її придатків, двох підрозділів – оніхології (від грец. *ὄνυξ* (*όνυχος*) – «ніготь») й трихології (від грец. *τρίχος* – «волосся») й сприяла формування окремих субмікротерміносистем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняному науковому дискурсі оніхологічна тематика представлена спорадично й здебільшого розглядається в контексті дерматологічних патологій. Закордонні дослідження є набагато репрезентативнішими й охоплюють широкий спектр теоретичних і практичних аспектів, творячи тим самим цілісну систему спеціальних терміноодиниць: нігтьовий апарат, його структурні компоненти, функції (J. Andre, R. Baran, D. de Berker, R. PR Dawber, B. M. Piraccini, C. Jonson, M. Sinkler, A. Tosti, G. J. Schmieder), хірургічна анатомія нігтів (C. Allan, P. Flackman, E. Heneke), загальні захворювання нігтів (R. Baran, F. Dehavey, S. Gregoriou, G. Haroske, H. A. Haenssle, G. Argyriou, G. Larios, P. Nenoff, B. M. Piraccini, B. Richert, D. Rigopoulos, U. Wollina), захворювання нігтів у дітей (J. André, B. Richert), хромоніхія (A. Chiriac, P. Brzezinski, L. Foia, E. Haneke, R. Baran, R. PR Dawber, A. Jain, V. Mendiratta, A. Tosti), оніхомадез (J. Hardin, R. M., Haber), оніхомікоз та його лікування (J. Alkiewicz, R. Baran, R. PR Dawber, E. Haneke, A. Tosti), койлоніхія (R. Baran, T.M. Razmi N. Vélez, J. Walker), лінії Мюрке (Ch. Shach, N. Short), трахіоніхія (M. Chairatchaneeboon, A. A. Jacobsen, J. S. Haber, A. I. Rubin, A. Tosti), травматичні розлади нігтьового апарату (I. Bristow, R. P. R Dawber), аномалії нігтів, пов’язані із системними захворюваннями (M. N. Zaiac, A. Walker).

Постановка завдань. Вихід оніхологічних проблем за межі суто медичного функціонального поля (косметологія, судова медицина тощо) зумовило потребу поглибленого вивчення оніхологічної субмікротерміносистеми з метою введення спеціальних лексем в особистий лексикон не лише дерматологів, але й сімейних лікарів та фахівців інших спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Нігтьовий апарат (НА; нігтьовий орган, human nail unit/людська нігтьова одиниця, HNU) – це унікальна, спеціалізована, високо ороговіла структура, яку зазвичай класифікують як придаток шкіри [4, с. 63].

Нігті – важливий системний компонент нашого організму, який зазвичай нині сприймається й трактується як чисто естетична складова іміджу сучасної людини, як спосіб її самовираження. В. М. Piraccini наголошує, що нігті мають кілька важливих призначень, які легко помітити, коли вони відсутні або втрачають змогу виконувати свою функцію. Найбільш очевидним призначенням нігтів є оздоблення рук, проте не варто недооцінювати й інші її важливі функції, а саме: захисна роль нігтьової пластинки (захист дистальної фаланги від травм), антидеформаційний ефект (ефект протитискової дії на пульпу), що важливий при пересуванні (ходьбі) і розвитку тактильних відчуттів, та значущість нігтів для маніпулювання дрібними предметами. Окрім того, «нігті також можуть надати інформацію про роботу, звички та стан здоров'я людини, оскільки кілька відомих особливостей нігтів є ключем до виявлення симптомів захворювань» [5, с. 1].

Визначення й осмислення функцій нігтів дає підстави для виділення окремої субмікротерміносистеми, що тісно та нерозривно пов'язана із дерматологічною терміносистемою. Це також забезпечує структурування лексичного матеріалу, пошуку лексичного ядра субмікротерміносистеми, вивчення джерел наповнення спеціального лексикону, варіантів творення спеціальних терміноодиниць, дослідження взаємодії з іншими терміносистемами, що репрезентують організм людини.

Системотворчим поняттям, що об'єднує різні за будовою, походженням та сферою використання терміни, забезпечуючи розширення термінологічного лексикону, є лексема «ніготь/нігті» (псл. *погъть/покъть* «ніготь, кіготь», пов'язане з пога «нога»; лат. – *unguis*, гр. – грец. *ὄνυξ* (*όνυχος*) [6, с. 96]. Ніготь – рогове захисне покриття на кінцевих фалангах пальців людини [7, с. 492]. Термін-дериват «нігтьовий» (*ungualis*), що означає стосунок до нігтя [7, с. 492], є досить

продуктивним і забезпечує потребу в номінуванні низки фактів, явищ та об'єктів як компонент складених медичних термінів (наприклад, *нігтьова одиниця, нігтьовий апарат, нігтьове ложе, нігтьова лунка, нігтьові захворювання* тощо).

Найбільш активним термінотворчим компонентом є терміноелемент грецького походження *оніх(о)-* (частина слова, що означає «стосунок до нігтів» [7, с. 513]), завдяки якому формується ядро спеціальної лексичної системи *оніхології* – науки про стан і захворювання нігтів. У реєстрі Українсько-латинсько-англійського медичного енциклопедичного словника фіксуємо такі терміни-композиції (здебільшого клінічні терміни), як *оніхогелькоз* – утворення виразки нігтя, *оніхектомія* – видалення нігтів, *оніхальгія/оніходінія* – біль у нігтях, *оніхотрофія* – живлення нігтів, *оніхія/оніхіт* – запалення нігтьового ложа, *оніхокриптоз* – урослий ніготь, *оніхоклазис* – ламання нігтів, *оніхома* – пухлина нігтьового ложа, *оніхомаляція* – розм'якшення нігтьової пластинки, *оніхомікоз* – грибок ураження нігтів, *оніхопатія/оніхоз* – хворобливий стан нігтів, *оніхоптоз* – випадіння нігтів тощо [7, с. 513].

Особливу роль у розумінні й потрактуванні захворювань нігтів відіграють анатомічні терміни на позначення складових компонентів нігтьового апарату. Тому, як зазначає В. М. Piraccini, важливо знати, який вигляд має і як формується здоровий ніготь, щоб виявити ознаки патології та зрозуміти її патогенез [5, с. 1]. У цьому питанні з нею повністю солідаризується D. de Berker, вважаючи, що вивчення анатомії нігтя (*nail anatomy*) «передбачає розгляд нігтьової пластини та навколонігтьових тканин. Розуміння цих структур дозволить клініцисту чіткіше інтерпретувати ознаки захворювання нігтів, краще розуміти процеси захворювання нігтів та діяти розумно». При цьому науковець наголошує на «використанні правильної термінології» – як гарантії того, що «концепції і деталі захворювання та лікування будуть точно задокументовані та передані» [8, с. 509].

Те, що зазвичай називають «нігтем», наголошує В. М. Piraccini, – це завершальна частина активності 4 епітеліїв, які проліферують і диференціюються певним чином, щоб формувати та захищати здорову нігтьову пластинку. Нігтьова одиниця складається з нігтьової матриці, яка відповідає за утворення нігтьової пластинки, нігтьових валиків (складок), які її захищають, нігтьового ложа, що відповідає за адгезію нігтьової пластинки під час її росту, та гіпоніхія, що відповідає за відшарування нігтьової пластинки на дистальному краї пальця [5, с. 1].

Складовими компонентами нігтьового апарату, згідно з D. A. R. de Berker, J. Andre' and R. Baran, є:

- *нігтьова пластина (ніготь)* – міцна кератинізована структура, що росте упродовж усього життя;

- *латеральні нігтьові валики* – складчасті структури шкіри, які забезпечують бокові межі пластини;

- *проксимальна нігтьова складка* – складчаста структура шкіри, що утворює видиму проксимальну межу нігтя і продовжується кутикулою;

- *епоніхій* – належить до верхньої частини вентральної поверхні проксимального нігтьового валика і щільно прилягає до нігтя;

- *кутикула* – роговий шар дорсальної та вентральної сторони проксимального нігтьового валика. Вона утворює тканину, що поступово злущується, і запечатує нігтьовий мішечок;

- *матрикс нігтя (корінь нігтя)* – епітеліальна структура під нігтем. Вона розпочинається з найпроксимальнішої частини нігтя і закінчується там, де закінчується лунка нігтя;

- *лунка/лунула* – випуклий край матриці, більш блідий, ніж прилегле нігтьове ложе. Найчастіше лунка спостерігається на великих пальцях рук і ніг, проте може бути прихованою проксимальним нігтьовим валиком;

- *нігтьове ложе (стерильна матриця)* – нігтьове ложе, на якому розташований ніготь, тягнеться від лунки до гіпоніхія, основна територія, яку можна спостерігати через нігтьову пластинку;

- *оніходермальна смуга/смушка* – перший бар'єр на шляху проникнення матеріалів під нігтьову пластинку, його порушення внаслідок захворювання чи травми впливає на нігтьове ложе;

- *гіпоніхій* – край шкіри під вільним краєм нігтя, дистально обмежений дистальною борозенкою;

- *дистальна борозенка* – шкірний гребінь, що розмежовує піднігтьові структури і пульпу пальця [9, с. 242–243].

Низка анатомічних термінів, що позначають компоненти нігтьового апарату, є лексемами іншомовного походження, запозиченими здебільшого з класичних мов – латинської та грецької, наприклад: *гіпоніхій* (з грец. ὑπό- (hupo-) – «під», «нижче» + ὄνυχ- (onix, onichos) – «ніготь»); *епоніхій* (з грец. ἐπί- (epi-) – «над» + (онух, onichos) «ніготь»); *кутикула* (з лат. cuticula – «шкірка», «шкірочка», зменшено-пестлива форма від «cutis» – «шкіра»); *матрикс/матриця* (з лат. matrix – «матка», «самка», пізніше – «джерело»,

«основа») [10, с. 417]; *лунула/лунка* (з лат. lunulae, зменшено від luna – «місяць») [11, с. 1341].

Активно використовуються терміни на позначення місця розташування складових компонентів нігтьового апарату: *вентральний* (вентро- з лат. ventro, venter, tris – живіт, черево – частина слова, що означає стосунок до передньої поверхні тіла) – передній, той/те, що спереду [7, с. 114]; *дистальний* (з лат. distalis, distantia – відстань) – віддалений від центру, периферичний [7, с. 228]; *дорсальний* (з лат. dorsalis, dorsum – спина) – тильний [7, с. 241]; *латеральний/боковий/бічний* (з лат. lateralis, latus – бік) – віддалений від середини, який міститься збоку, спрямований убік [7, с. 98]; *медіальний/присередній* (з лат. medialis, medianum – середина) – розміщений біля середини чого-небудь [7, с. 594]; *проксимальний* (з лат. proximus – найближчий, proximalis) – найближчий [7, с. 599].

В оніхологічному лексиконі домінує група клінічних термінів, що позначають різноманітні захворювання та дистрофії нігтів, що становлять 10–15% від усіх звернень у дерматологічній практиці. Сучасній медичній науці «відомо понад 30 нозологічних форм захворювань так чи інакше пов'язаних з дистрофічними змінами нігтьових пластинок» [12, с. 5].

Польські науковці, використовуючи класифікацією А. Tosti і В. М. Piraccini, пропонують, враховуючи кореляцію між рівнем дефектів у межах нігтьового апарату та клінічними проявами захворювань, виділяти такі основні групи нігтьових розладів [4, с. 63]:

Розлади, пов'язані з патологіями в межах нігтьового матриксу: *лінії Бо (лінії Бо-Рейля)*, *оніхомадез/оніхомадезис* (з гр. ὄνυξ (onux) – «ніготь» + μάδησις madesis, madao – «випадати», «випадання») – періодичне відшарування нігтьової пластинки від основи та нігтьового ложа та відпадання нігтя [7, с. 513]; *оніхорексис* (з гр. ὄνυξ (ónuxos) – «ніготь» + ρέζις – «розрив», розщеплення») – підвищена ламкість нігтьових пластинок, позовжне розщеплення нігтя [7, с. 513]; *койлоніхія* (з гр. κοῖλος (koilos) – «увігнутий», «порожнистий» + ὄνυξ (onux) – «ніготь») – дистрофія нігтів, при якій нігтьові пластинки подібні до годинникового скла або ложечки [7, с. 362]; *трахіоніхія/трахоніхія* (з гр. τραχύς (trachus) – «шорсткий», «нерівний» + ὄνυξ (ónuxos) – «ніготь») – дистрофія нігтів, при якій вони стають шорсткими, схожими на шліфувальний/наждачний папір [4, с. 65].

Розлади, пов'язані із нігтьовим ложем: *оніхоліз/оніхолізис* (з гр. ὄνυξ (ónuxos) – «ніготь» + lysis – «розчинення»/«руйнування»/«відокрем-

лення») – відшарування нігтьової пластинки від нігтьового ложа, стоншення нігтів [7, с. 513]; *піднігтьовий кератоз* (з грец. *kéρας/keras* – «ріг», «роговий», «зроговілість» + *-osis* – процес, хворобу, стан) – розлад, при якому накопичення зроговілого матеріалу відбувається в нігтьовому ложі та гіпоніхії, що спричиняє відшарування нігтьової пластинки [4, с. 66]; *піднігтьові петехії* (з лат. *petechia* – «маленька крапка, цятка») – дрібні крововиливи, що можуть бути спричинені травмами або мікротравмами, псоріазом, оніхомікозом, інколи спостерігаються лінійні/ кометоподібні петехії, широкі – дистально та вузькі – проксимально [4, с. 66]; *транзиторна лейконіхія* (транзиторий / транзитивний – від лат. *transitivus*, *transtori* – перехідний, скороминутий, недовговічний [7, с. 792]; лейконіхія гр. *λευκός* – «білий», «світлий» + *ὄνυξ (ónyxos)* – ніготь) – патологічні зміни нігтьової пластинки у вигляді білих смужок або плям [7, с. 394].

Розлади, пов'язані із зміною забарвлення нігтьової пластинки. Як зазначає В. М. Piraccini, здоровий ніготь (нігтьова пластинка) – напівпрозорий, рожевого кольору, оскільки прикріплений до нігтьового ложа, що забезпечує можливість візуалізації кровоносних судин; проксимальна овальна лунула/лунка та вільний дистальний край – зазвичай білуватого кольору [5, с. 2]. *Дисхромія нігтів/хромоніхія* (від гр. *χρῶμα (chroma)* – колір + *ὄνυξ (onyx)* – «ніготь») – це патологічні зміни забарвлення нігтьової пластинки або піднігтьової тканини, важливий симптом, що може вказувати на дерматологічні чи системні захворювання, можливі реакції на ліки, новоутворення, інфекції [4, с. 65]. Основні різновиди хромоніхії: *меланоніхія* (мелано- з гр. *μέλας (melas)* – «темний, чорний» або стосунок до меланіну + *ὄνυξ (onyx)* – «ніготь») – буре або чорне забарвлення нігтів, зумовлене відкладенням меланіном [7, с. 425–426]; *лейконіхія/левконіхія* (з гр. *λευκός* – «білий», «світлий» + *ὄνυξ (onyx)* – «ніготь») – патологічні зміни нігтьової пластинки у вигляді білих смужок або плям [7, с. 394]; *хлороніхія* (від гр. *χλωρός (chloros)*, що означає «зелений» + *ὄνυξ (ónyxos)* – «ніготь») – зелені нігті, це інфекція нігтьової пластини, найчастіше спричинена *Pseudomonas aeruginosa*, рідше – іншими видами грибків або бактерій [4, с. 67]; *еритроніхія* (від гр. *ἐρυθρός (erythrós)* – «червоний» + *ὄνυξ (ónyxos)* – «ніготь») – нігтьові пластинки червоного кольору [4, с. 67]; *ціаноніхія* (з гр. *κυανός (kyanós)*, що означає «синій», «посинілий, синюшний» + *ὄνυξ (ónyxos)* – «ніготь») – нігті синього забарвлення, блакитні нігті [7, с. 899];

ксантоніхія (з гр. *ξανθός (xanthos)*, що означає «жовтий» + *ὄνυξ (ónyxos)* – «ніготь») – жовті нігті, нігтьові пластинки, що мають жовтий/жовтуватий колір; синдром жовтих нігтів [4, с. 67–68].

Вроджені (генетичні) й набуті патології, що спричинені травмами, системними захворюваннями (ендокринна, серцево-судинна, нервова, респіраторна, дерматологічна тощо), окремими хворобами (псоріаз, екзема та ін.), інфекціями чи лікарськими препаратами, наприклад: *аноніхія* (від гр. заперечувального префікса «ан-» (заперечення) + *ὄνυξ (ónyxos)* – «ніготь») – відсутність нігтьових пластинок і нігтів [7, с. 63]; *ракеткоподібні пальці/брахіоніхія* (з гр. *βραχύς (brachys)* – означає «короткий», «ближній» + *ὄνυξ (ónyxos)* – «ніготь») – вроджена або набута зміна форми нігтьової пластинки, сплюснення, що виникає внаслідок деформації кістки, яка знаходиться нижче, та оточуючих тканин; при цьому фіксується розширення фаланги, дистальна частина великого пальця вкорочується, нігтьова пластинка зменшується [4, с. 67–68]; *викривлення нігтів/оніхогрипоз/оніхогрифоз* (з гр. *ὄνυξ (ónyxos)* – «ніготь» + *grípos* – «викривлений») – гіпертрофія нігтя, що призводить до гачкоподібного викривлення нігтя або іншої деформації [13, с. 1637; 7, с. 117]; *оніхомікоз* (з гр. *ὄνυξ (ónyxos)* – «ніготь» + *μύκης (mýkēs)* «гриб») – грибкова оніхія [13, с. 1637], грибкове ураження нігтів [7, с. 515], *пахіоніхія* (від гр. *pachys* – «товстий» + *ὄνυξ (ónyxos)* – «ніготь») – патологічне потовщення нігтів [13, с. 1688] та ін.

Важливу роль у формуванні оніхологічної субмікротерміносистеми відіграють терміни-епоніми, які досить активно використовуються у її функціональних межах, зокрема: *лінії Бо/лінії Бо-Рейля* (Beau's lines) – поперечні (інколи паралельні) борозенчасті лінії, виступи або заглиблення, що фіксуються на нігтьовій пластинці [4, с. 63], *лінії Мюрке, Муерке/нігті Мюрке, Муерке* (Muehrcke's nails, Muehrcke's lines) – парні поперечні білі лінії, паралельні нігтьовій лунці, які поширюються уздовж всього нігтя [4, с. 63]; *нігті Террі* (Terry's nails) – патологія нігтьових пластинок, при якій відбувається її побіління, окрім невеликої смуги (1–2 мм) вільного дистального краю [4, с. 66]; *пальці Гіннократа* (пальці-барабанні палички, *raznokcie zegarkowe, clubbing, watch-glass nails, Hippocratic fingers, drumstick fingers*) – розростання м'яких тканин під проксимальною частиною нігтьової пластинки, що призводить до потовщення цієї частини пальця та зміни нігтьової пластинки [4, с. 68: 14, с. 1419] тощо.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Онїхологічна субмікротерміносистема є однією із наймолодших тематичних груп у медичному дискурсі. Сформувавшись у надрах дерматологічної термінології, вона конкретизувала термінологічне ядро, виділила базові поняття та основні терміноелементи, визначила контактні зони взаємодії із скелетною, м'язовою, серцево-судинною та іншими

важливими системами, які стали важливим джерелом поповнення спеціального лексикону. Проте є ще низка питань, які потребують теоретичного осмислення та практичного підтвердження, зокрема, проблема термінологічної синонімії, функціонування термінів-епонімів, способи творення нових терміноодиниць тощо. У подальшому це буде об'єктом спеціальних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Симоненко Л. Термінологічні студії в Україні. *Opera Slavica*. 2011. Т. 21, no. 2. С. 41–49. URL: <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117503> (дата звернення: 02.11.2025)
2. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови : монографія. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 159 с.
3. Ткач А. В. Сучасна українська медична термінологія: проблеми та перспективи розвитку. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2010. Вип. 23. С. 247–252. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2010_23_55 (дата звернення: 05.11.2025)
4. Przegląd przydatnych dla lekarzy (także niedermatologów) praktycznych zagadnień związanych ze schorzeniami aparatu paznokciowego / A. K. Jaworek, M. Jaworek, A. Zalewski et al. *Pediatrica i Medycyna Rodzinna* Vol. 2020. 16, no. 1. P. 62–69. DOI: <https://doi.org/10.15557/PiMR.2020.0011> (дата звернення: 05.11.2025)
5. Piraccini B. M. Nail Anatomy and Physiology for the Clinician. *Nail Disorders*. Milano : Springer, 2014. P. 1–6. DOI: https://doi.org/10.1007/978-88-470-5304-5_1 (дата звернення: 06.11.2025)
6. Етимологічний словник української мови : в 7 т. Т. 4: Н–П / уклад.: Р. В. Болдирев, В. Т. Коломієць, А. П. Критенко та ін. Київ : Наукова думка, 2003. 657 с.
7. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник / уклад.: Л. Петрух, І. Головка. Київ : Медицина, 2015. 966 с.
8. de Berker D. Nail anatomy. *Clinics in Dermatology*. 2013. Vol. 31, no. 5. P. 509–515. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.clindermatol.2013.06.006> (дата звернення: 08.11.2025)
9. de Berker D. A. R., Andre' J., Baran R. Nail biology and nail science. *International Journal of Cosmetic Science*. 2007. Vol. 29. P. 241–275. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-2494.2007.00372.x> (дата звернення: 08.11.2025)
10. Етимологічний словник української мови : в 7 т. Т. 3: Кора–М / уклад.: Р. В. Болдирев, В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова та ін. Київ : Наукова думка, 1989. 553 с.
11. Ілюстрований Медичний Словник Дорланда : в 2-х т. Т. 1 : А – Л. / ред.: П. Джуль, Б. Зіменковський ; пер. з англ. А. Бариляк та ін. Львів : Вид. дім «Наутілу», 2002. 1354 с.
12. Іванюшко-Назарко Н. В. Онїходистрофії як симптом поширених шкірних захворювань. *Дерматологія та Венерологія*. 2016. № 1. С. 5–10. URL: <http://idvamnu.com.ua/wp-content/uploads/2016/05/Диб-№1-71.pdf> (дата звернення: 09.11.2025)
13. Ілюстрований Медичний Словник Дорланда : в 2-х т. Т. 2 : М – Z. / ред.: П. Джуль, Б. Зіменковський ; пер. з англ. А. Бариляк та ін. Львів : Вид. дім «Наутілу», 2002. 2688 с.
14. Fawcett R. S., Linford S., Stulberg D. L. Nail Abnormalities: Clues to Systemic Disease. *American family physician*. 2004. Vol. 69, no. 6. P. 1417–1424. URL: <https://www.aafp.org/pubs/afp/issues/2004/0315/p1417.html> (дата звернення: 10.11.2025)

Дата першого надходження рукопису до видання: 19.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 19.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025